

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLz. ÚS 1/2013-21

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. februára 2013 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Lalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika podľa § 6 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov o zjednotení odchylných právnych názorov senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci týkajúcej sa požiadavky odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti takto

r o z h o d o l :

Návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky **z a m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

I.1 Právne názory III. a I. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veciach vedených pod sp. zn. III. ÚS 228/06 a sp. zn. I. ÚS 207/07

V konaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) III. senát Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) o sťažnosti obchodnej spoločnosti R., a. s., B. (ďalej len „sťažovateľka R.“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Ndc 1/2006 z 25. januára 2006 rozhodol nálezom sp. zn. III. ÚS 228/06 z 18. októbra 2007 tak, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy porušené nebolo, a vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel.

Zo spisu vedeného ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 228/06 vyplýva, že sťažovateľka R. ako odporkyňa v 5. rade v konaní o návrhu na ochranu osobnosti vedenom Okresným súdom Košice II pod sp. zn. 13 C 29/04 vo svojom vyjadrení z 5. augusta 2004 uplatnila námietku miestnej nepríslušnosti Okresného súdu Košice II na prerokovanie a rozhodnutie veci, keďže zastávala názor, že v tejto veci nie je aplikovateľné ustanovenie § 11 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého „Ak je miestne príslušných niekoľko súdov, môže sa konať na ktoromkoľvek z nich“, pretože predmetom tohto konania je viacero samostatných vecí proti viacerým odporcom, a keďže ide „o rozdielne a samostatné veci, je potom logické, že aj miestna príslušnosť súdov sa musí posudzovať samostatne“ a „keďže žalovaný (sťažovateľka, pozn.) má sídlo v obvode Okresného súdu Bratislava II... miestne príslušným na konanie nie je Okresný súd Košice II, ale Okresný súd Bratislava II“. Následne Okresný súd Košice II prípisom odstúpil vec Okresnému súdu Bratislava II, ktorý nesúhlasiac s týmto postupom vec predložil najvyššiemu súdu v zmysle § 105 ods. 3 OSP. Najvyšší súd na tomto základe v zmysle § 105 ods. 3 OSP uznesením sp. zn. 3 Ndc 1/2006 z 25. januára 2006 rozhodol, že na prerokovanie a rozhodnutie tejto veci je daná miestna príslušnosť Okresného súdu Košice II, pričom výrok označeného uznesenia neodôvodnil. Podstatou sťažnosti sťažovateľky R. bolo tvrdenie, že absenciou odôvodnenia namietaného uznesenia došlo k porušeniu ňou označených základných práv podľa ústavy.

Pri preskúmaní sťažnosti sa III. senát ústavného súdu zameral na posúdenie, či „namietanému uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 3 Ndc 1/2006 z 25. januára 2006 možno

z hľadiska správnosti jeho výroku pripísať sťažovateľkou vytykané nedostatky, t. j. jeho procesuálne vecnú nesprávnosť. Až preukázaním tohto nedostatku totiž mohlo dôjsť hypoteticky k porušeniu sťažovateľkou namietaných porušení, resp. vada nedostatku dôvodov rozhodnutia... by mohla nadobudnúť potrebnú ústavnoprávnu intenzitu.“. III. senát ústavného súdu dospel k záveru, že namietané uznesenie sp. zn. 3 Ndc 1/2006 z 25. januára 2006 (jeho výrok) je procesuálne správne, a na tomto základe formuloval záver, v zmysle ktorého „v okolnostiach danej veci zistená vada (absencia odôvodnenia, pozn.) nesignalizuje také porušenie základných práv, ktorého intenzita (vzhľadom na inak správne rozhodnutie) si vyžaduje zo strany ústavného súdu potrebu v tejto otázke autoritatívne rozhodnúť. ... napriek tomu, že namietané uznesenie najvyššieho súdu z 25. januára 2006 neobsahovalo explicitne dôvody rozhodnutia, bolo z vecného hľadiska preskúmateľné, pretože s poukazom na ustanovenie § 105 ods. 3 OSP bol predmetom prieskumu iba nesúhlas Okresného súdu Bratislava II s postúpením veci z okresného súdu a dôvody nesúhlasu tento súd (Okresný súd Bratislava II, pozn.) presne vymedzil.“.

Obdobne I. senát ústavného súdu pri rozhodovaní o typovo rovnakej sťažnosti obchodnej spoločnosti P., a. s., B. (ďalej len „sťažovateľka P.“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 1 Ndc 197/2006, uznesením sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007 sťažnosť sťažovateľky P. odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť.

Zo spisu vedeného ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 207/07 vyplýva, že na základe návrhu z 18. júla 2006 bolo Okresným súdom Košice I vedené pod sp. zn. 13 C 40/2006 konanie o ochranu osobnosti, v ktorom sa navrhovateľ domáhal od sťažovateľky P. ospravedlnenia, ako aj zaplataenia nemajetkovej ujmy. Navrhovateľ označil v návrhu ako odporcu v 1. rade odštepny závod sťažovateľky, ktorý sa nachádzal v Košiciach a ktorý nemal právnu subjektivitu, pričom ako odporkyňu v 2. rade označil samotnú sťažovateľku sídliaču v Bratislave. Okresný súd Košice I uznesením sp. zn. 13 C 40/2006 z 11. októbra 2006 vyzval sťažovateľku P. na vyjadrenie k návrhu. Sťažovateľka vo svojich vyjadreniach k návrhu z 30. októbra 2006 a 2. novembra 2006 okrem iného namietla aj miestnu

nepríslušnosť vo veci konajúceho Okresného súdu Košice I, ktorý na tomto základe postúpil vec na prerokovanie Okresnému súdu Bratislava I. Následne najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 Ndc 197/2006 z 8. januára 2007 rozhodol podľa § 105 ods. 3 OSP tak, že na prerokovanie veci vedenej pôvodne Okresným súdom Košice I pod sp. zn. 13 C 40/2006, resp. následne Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 11 C 210/2006 je miestne príslušný Okresný súd Košice I, pričom toto svoje rozhodnutie (výrok) neodôvodnil. Podstatou sťažnosti sťažovateľky P. bol jej nesúhlas s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndc 197/2006 z 8. januára 2007 vzhľadom na skutočnosť, že neobsahuje žiadne odôvodnenie, čo podľa nej spôsobilo porušenie jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy. Z uznesenia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007 vyplýva, že aj v tomto konaní sa I. senát ústavného súdu zamerlal v prvom rade na posúdenie procesuálnej správnosti namietaného uznesenia najvyššieho súdu, pričom v tejto súvislosti uviedol, že z dôvodu, že *„z podanej žaloby dostatočne jasne vyplýva, že sťažovateľka má odštepny závod (teda organizačnú zložku) v obvode okresného súdu, a keďže podľa podanej žaloby táto sa týka tohto jej odštepneho závodu, treba uznesenie najvyššieho súdu považovať za procesuálne vecne správne. To zároveň znamená, že nedošlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Tým je súčasne dané aj to, že absencia odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu nedosahuje ústavnoprávne relevantnú intenzitu, ktorá je nevyhnutná na vyslovenie porušenia čl. 46 ods. 1 alebo čl. 48 ods. 1 ústavy.“*. V záverečnej časti svojho uznesenia I. senát ústavného súdu poukázal na ustanovenie § 169 ods. 2 OSP, podľa ktorého vyhotovenie uznesenia, ktorým sa celkom vyhovuje návrhu, nemusí obsahovať odôvodnenie, a v tejto súvislosti uviedol, že *„v záujme hospodárnosti a rýchlosti konania bolo najvyšším súdom rozhodnuté o miestnej príslušnosti v zmysle ustanovenia § 105 ods. 3 v spojení s § 169 ods. 2 OSP. To, že toto rozhodnutie nadriadeného súdu nebolo odôvodnené ešte neznamená, že bolo porušené materiálne právo sťažovateľky... Tento procesný postup najvyššieho súdu bol v súlade s citovanými zákonnými ustanoveniami a ustálený na tomto súde už celé desaťročia.“*

K obom uvedeným rozhodnutiam predložil sudca ústavného súdu Lajos Mészáros v súlade s § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odlišné stanoviská, pričom vo svojom odlišnom stanovisku k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007 okrem iného uviedol:

„Možno konštatovať, že tak právo na odôvodnenie rozhodnutia súdu, ako aj právo na nezávislý a nestranný súd treba považovať za základné práva, z ktorých každé samo osebe má zásadný význam a miesto v rámci spravodlivého súdneho konania. Postup všeobecného súdu musí byť taký, aby sa obe základné práva uplatnili a boli v ústavnej rovnováhe (mutatis mutandis napr. I. ÚS 204/05, I. ÚS 217/05). Nie je teda možné medzi nimi rozlišovať tak, že sa budú vo vzájomnom vzťahu hierarchizovať. Z ústavnoprávneho hľadiska je celkom neprijateľná téza, podľa ktorej by mal mať niektorý princíp spravodlivého súdneho konania prednosť pred iným, a to dokonca až do tej miery, že hierarchicky nižšie zaradené základné právo nemusí byť vôbec rešpektované, ak hierarchicky vyššie zaradené základné právo porušené nie je. Takéto chápanie vzájomného vzťahu základných práv znamená, že v konečnom dôsledku je ústavne relevantné iba dodržiavanie hierarchicky vyššie zaradeného základného práva.

Postup väčšiny senátu, ktorá v rámci vlastnej analýzy nahradila chýbajúce odôvodnenie uznesenia najvyššieho súdu, treba považovať za porušenie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Bolo totiž v právomoci najvyššieho súdu nielen rozhodnúť o otázke miestnej príslušnosti, ale rozhodnutie aj primerane odôvodniť. Pokiaľ tak namiesto najvyššieho súdu urobil ústavný súd, zasiahol tým do právomoci najvyššieho súdu.

Považujem za potrebné poukázať aj na niektoré ďalšie princípy spravodlivého súdneho konania, ktorých doterajší výklad zo strany ústavného súdu, ale aj najvyššieho súdu by mohol byť stanoviskom väčšiny senátu spochybnený, resp. relativizovaný. Mám na mysli princíp kontradiktórnosti konania a rovnosti účastníkov konania, a to napríklad z pohľadu neumožnenia účastníkovi konania zúčastniť sa na pojednávaní alebo odňatia práva účastníka konania oboznámiť sa so stanoviskami ostatných účastníkov konania a môcť na tieto primerane reagovať. Na základe právnych úvah, ku ktorým dospela väčšina senátu, v prípadoch namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti účastníkov konania by mal ústavný súd primárne posúdiť, či napadnuté právoplatné rozhodnutie všeobecného

súdu je vecne správne, lebo v kladnom prípade by porušenie práva účastníka konania byť prítomný na pojednávaní, či mať možnosť vyjadriť sa k stanovisku protistrany nemuselo mať nevyhnutne z ústavnoprávneho hľadiska takú intenzitu, ktorá by odôvodňovala vyslovenie porušenia základného práva. Takýto výklad by bol v rozpore aj s existujúcou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu v dovolacom konaní v otázke prípustnosti a dôvodnosti dovolania podaného napríklad na základe ustanovenia § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.“

I.2 Rozhodnutia senátov Ústavného súdu Slovenskej republiky v porovnateľných právnych veciach

Rozhodnutia nadriadeného súdu, prostredníctvom ktorých sa zakladá miestna príslušnosť podriadeného súdu, môžu byť vydané nielen podľa § 105 ods. 3 OSP (v súvislosti s rozhodovaním o postúpení veci inému súdu toho istého stupňa), ale aj v iných prípadoch, napr. v súvislosti s rozhodovaním o prikázaní veci inému súdu toho istého stupňa podľa § 12 ods. 3 OSP, či už z dôvodu nutnosti (§ 12 ods. 1 OSP), alebo vhodnosti (§ 12 ods. 2 OSP).

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že k porovnateľným právnym záverom ako vo veciach vedených pod sp. zn. III. ÚS 228/06 a sp. zn. I. ÚS 207/07 (časť I.1 tohto uznesenia) ústavný súd dospel aj v ďalších veciach. Konkrétne ide o veci vedené pod sp. zn. III. ÚS 164/03, sp. zn. II. ÚS 116/07, sp. zn. IV. ÚS 136/08 a sp. zn. I. ÚS 320/2012, v ktorých posudzoval ústavnú akceptovateľnosť uznesení najvyššieho súdu (ako nadriadeného súdu) o prikázaní vecí súvisiacich s aplikáciou § 12 ods. 2 OSP, podľa ktorého „Vec možno prikázať inému súdu toho istého stupňa aj z dôvodu vhodnosti“.

Aj v označených konaniach o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd posudzoval ústavnú akceptovateľnosť uznesení najvyššieho súdu, ktoré z hľadiska ich podstaty možno považovať za rozhodnutia nadriadeného súdu o miestnej príslušnosti, pričom aj v týchto sťažnostiach sťažovatelia namietali porušenie svojich základných práv uzneseniami najvyššieho súdu, ktoré buď neboli vôbec odôvodnené (uznesenie najvyššieho

súdu sp. zn. Nc 110/02 z 22. augusta 2002 namietané v konaní vedenom pod sp. zn. III. ÚS 164/03), resp. boli odôvodnené len stručne s odkazom na (ne)zistenie zákonných predpokladov navrhovaného opatrenia podľa § 12 ods. 2 OSP (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Ndc 6/2007 z 25. januára 2007 namietané v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 116/07, uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Ndc 1/2008 zo 17. januára 2008 namietané v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 136/08 a uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Ndc 5/2012 z 28. februára 2012 namietané v konaní vedenom pod sp. zn. I. ÚS 320/2012). Ani v jednom z uvedených prípadov ústavný súd sťažnostiam sťažovateľov nevyhoviel.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti by sa závery prijaté v tomto konaní o zjednocovaní právnych názorov senátov ústavného súdu podľa § 6 zákona o ústavnom súde mali vzťahovať nielen na uznesenia nadriadeného súdu vydané podľa § 105 ods. 3 OSP, ale primerane aj na uznesenia nadriadeného súdu o prikázaní veci podľa § 12 ods. 3 OSP. To isté platí aj o ďalších uzneseniach nadriadeného súdu, ktorými sa zakladá miestna príslušnosť podriadeného súdu, ku ktorých vydaniu môže dôjsť na základe niektorých ďalších ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (napr. uznesenia podľa § 177 ods. 2 OSP týkajúce sa prenesenia miestnej príslušnosti na iný súd vo veciach starostlivosti o maloletých alebo v opatrovníckom konaní podľa § 193 v spojení s § 177 ods. 2 OSP).

I.3 Právne názory, ku ktorým dospel IV. senát Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 57/2012

V súlade s rozvrhom práce ústavného súdu bola IV. senátu ústavného súdu pridelená sťažnosť obchodnej spoločnosti P., s. r. o., B. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 NcC/45/2011-61 z 30. septembra 2011; vec je vedená pod sp. zn. IV. ÚS 57/2012.

Zo sťažnosti vyplýva, že žalobca sa žalobou doručenou Okresnému súdu Trnava 18. apríla 2011 domáha proti sťažovateľke ochrany práv spotrebiteľa, neplatnosti v žalobe označených úverových zmlúv a vydania bezdôvodného obohatenia; vec je vedená pod sp. zn. 37 C 60/2011. Okresný súd Trnava vyzval sťažovateľku na vyjadrenie k žalobe, ktorá v odpovedi na túto výzvu namietla miestnu nepríslušnosť Okresného súdu Trnava, „*a to z dôvodu, že zmluvy o úvere uzatvorené medzi navrhovateľom a odporcom nie sú zmluvami spotrebiteľskými, a teda nejde o spor zo spotrebiteľskej zmluvy... Z uvedeného vyplýva, že miestne príslušným súdom na konanie o zrušenie právneho úkonu je Okresný súd Bratislava I.*“. Vzhľadom na námietku miestnej nepríslušnosti uplatnenú sťažovateľkou Okresný súd Trnava postúpil vec bez rozhodnutia v súlade s § 105 ods. 2 OSP predmetný spis Okresnému súdu Bratislava I (tam je vec vedená pod sp. zn. 18 C 127/2011, pozn.), pričom poukázal aj na svoj právny názor, že „*len v prípade výlučnej príslušnosti tunajšieho súdu o určitej veci, čo v danom prípade nie je, by bola daná miestna príslušnosť aj na konanie o veciach s ňou spojených podaním spoločného návrhu*“. Žalobca podaním doručeným Okresnému súdu Bratislava I 29. júla 2011 označeným ako „*námietka postúpenia veci a konania pred Okresným súdom Bratislava I*“ namietol miestnu nepríslušnosť Okresného súdu Bratislava I z dôvodu, že táto je založená na „*nekalej obchodnej podmienke – v rozpore s európskym právom na ochranu spotrebiteľa a v rozpore s judikatúrou Európskeho súdneho dvora*“. Okresný súd Bratislava I na základe žalobcom uplatnenej námietky miestnej nepríslušnosti postúpil vec na rozhodnutie krajskému súdu ako svojmu nadriadenému súdu v súlade s § 105 ods. 3 OSP 13. septembra 2011. Krajský súd o veci rozhodol uznesením č. k. 8 NcC/45/2011-61 z 30. septembra 2011 tak, že „*na prejednanie veci vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 18 C 127/2011 je miestne príslušný Okresný súd Trnava*“, pričom označené uznesenie (jeho výrok) neodôvodnil.

Sťažnosť sťažovateľky IV. senát ústavného súdu predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. IV. ÚS 57/2012 z 2. februára 2012 prijal na ďalšie konanie. Pri rozhodovaní o veci samej IV. senát ústavného súdu dospel k týmto predbežným záverom:

I.3.1 Rozhodnutie nadriadeného súdu o založení miestnej príslušnosti podľa § 105 ods. 3 OSP musí byť (aspoň stručne) odôvodnené

Rešpektujúc judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre neustále pripomína, že jedným z kľúčových princípov spravodlivého súdneho konania, ako ich garantuje čl. 6 ods. 1 dohovoru a tiež čl. 46 ods. 1 ústavy, je aj právo na náležité súdne odôvodnenie rozhodnutia. Jeho obsahom je právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre vzťahujúcej sa na interpretáciu čl. 6 ods. 1 dohovoru už uviedol, že toto ustanovenie dohovoru zaväzuje súd uviesť dôvody svojho rozhodnutia, pričom rozsah tejto povinnosti sa môže líšiť v závislosti od povahy rozhodnutia. Vzhľadom na nevyhnutnosť prihliadať inter alia na rôznorodosť vyjadrení účastníkov konania a procesnoprávne predpisy platné v tom-ktorom štáte, môže byť otázka posúdenia porušenia povinnosti všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dôvody vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 dohovoru posúdená len s prihliadnutím na okolnosti prípadu (Rozsudok ESLP vo veci Torija v. Španielsko z 9. decembra 1994, Annuaire, č. 303-B, ods. 29).

Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už formuloval právny názor, podľa ktorého uznesenie o založení miestnej príslušnosti je procesným uznesením, na ktorého odôvodnenie nemôžu byť kladené také požiadavky, ako na rozhodnutie všeobecného súdu vo veci samej, ale zároveň uviedol, že takéto uznesenie je z ústavného hľadiska akceptovateľné vtedy, ak všeobecný súd síce stručne, ale vzhľadom na procesné štádium – rozhodovanie o príslušnosti súdu – dostatočne rekapituluje skutkový stav, klasifikáciu

tvrdeného právneho nároku navrhovateľov, uvedie rozhodujúce právne normy vzťahujúce sa na predmetný právny nárok, ako aj na posúdenie miestnej príslušnosti a tiež dôvody, ktoré ho viedli k záveru o založení miestnej príslušnosti (m. m. IV. ÚS 238/2012), t. j. musí ísť o uznesenie, ktoré je preskúmateľné.

Podľa § 169 ods. 2 OSP písomné vyhotovenie uznesenia, ktorým sa celkom vyhovuje návrhu, ktorému nikto neodporoval, alebo uznesenia, ktoré sa týka vedenia konania, nemusí obsahovať odôvodnenie. Uznesenie o prerušení konania, uznesenie o zamietnutí návrhu na prerušenie konania a uznesenie, ktorým súd priznal účastníkovi sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, musí vždy obsahovať odôvodnenie.

Podľa § 169 ods. 3 OSP ak sa uznesenie nedoručuje, stačí v písomnom vyhotovení uviesť výrok a deň vydania.

Podľa § 167 ods. 1 OSP ak zákon neustanovuje inak, rozhoduje súd uznesením. Uznesením sa rozhoduje najmä o podmienkach konania, o zastavení alebo prerušení konania, o odmietnutí návrhu na začatie konania, o zmene návrhu, o späťvzatí, o zmieri, o trovách konania, ako aj o veciach, ktoré sa týkajú vedenia konania.

Podľa § 167 ods. 1 OSP ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

V rámci tretej časti prvej hlavy Občianskeho súdneho poriadku sú obsiahnuté ustanovenia, ktoré upravujú skúmanie a rozhodovanie o miestnej príslušnosti všeobecného súdu (§ 105 OSP), zaradené do obsahového dielu nazvaného „Skúmanie podmienok konania“ (§ 103 až § 105 OSP).

Aj napriek skutočnosti, že Občiansky súdny poriadok *expressis verbis* neuvádza, ktoré uznesenia súdov sú uzneseniami týkajúcimi sa vedenia konania, prihliadajúc na ich povahu sú nimi spravidla uznesenia upravujúce priebeh konania, teda uznesenia, ktorými všeobecný súd nariaďuje alebo odročuje pojednávanie, nariaďuje dokazovanie alebo

rozhoduje o spojení či vylúčení veci na samostatné konanie. Z už citovaného ustanovenia § 167 ods. 1 OSP, ako aj zo samotného zaradenia tohto ustanovenia, ktoré sa týka problematiky miestnej príslušnosti do dielu nazvaného „Skúmanie podmienok konania“, zjavne možno vyvodiť zámer zákonodarcu oddeliť rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré sa týkajú podmienok konania, od tých, ktoré sa týkajú vedenia konania a u ktorých zákonodarca zároveň v súlade s § 169 ods. 2 OSP nevyžaduje bezpodmienečne odôvodnenie. Rozhodovanie o príslušnosti všeobecného súdu (funkčná, vecná a miestna) je rozhodovaním o procesných podmienkach konania (a nie o jeho vedení). Vzhľadom na požiadavku primeraného použitia ustanovení o rozsudku aj na uznesenia, pokiaľ Občiansky súdny poriadok nestanovuje inak (§ 167 ods. 2 OSP), sa preto okrem iných na rozhodovanie o príslušnosti všeobecného súdu uznesením použijú primerane aj ustanovenia § 157 ods. 2 až 4 OSP týkajúce sa obsahu odôvodnenia.

Z už uvedeného (a aj vzhľadom na ustálenú judikatúru ústavného súdu, v zmysle ktorej do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj právo na odôvodnenie rozhodnutia, ako aj už citovanú judikatúru ESLP, podľa ktorej právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, pozn.) vyplýva, že uznesenie všeobecného súdu, ktorým tento súd rozhoduje o založení miestnej príslušnosti, sa musí primeraným spôsobom odôvodniť. Ak takéto súdne rozhodnutie nie je odôvodnené, tak nemožno ani preskúmať, akými úvahami sa príslušný všeobecný súd riadil pri rozhodovaní o miestnej príslušnosti a aké skutočnosti považoval za rozhodujúce pre posúdenie miestnej príslušnosti, a preto ho možno kvalifikovať ako nepreskúmateľne a aj arbitrárne. Ak sa totiž všeobecný súd nevysporiada aspoň stručne s argumentmi uvádzanými v námietke miestnej príslušnosti účastníka konania a vyjadrení druhého účastníka konania k tejto námietke, potom jeho rozhodnutie vykazuje znaky svojvôle bez opory v zákone (§ 105 ods. 3 OSP „... alebo účastník postúpenie namieta do 15 dní od doručenia upovedomenia o postúpení...“).

Uvedený záver platí aj pre prípad rozhodovania nadriadeného súdu, ktorému bola vec predložená na rozhodnutie podriadeným súdom, ktorý nesúhlasí s tým, že mu bola vec postúpená iným súdom toho istého stupňa (§ 105 ods. 3 OSP „Ak súd, ktorému bola vec

postúpená, s postúpením nesúhlasí..., predloží vec na rozhodnutie svojmu nadriadenému súdu...)“. Nesúhlas podriadeného súdu s postúpením veci nemá síce povahu procesného rozhodnutia (podriadený súd pri predkladaní veci na rozhodnutie nadriadenému súdu nevystupuje v pozícii prvostupňového súdu, pozn.), ale dôvody svojho nesúhlasu vymedzuje v postúpení veci, pričom rozhodnutie nadriadeného súdu o založení miestnej príslušnosti podľa § 105 ods. 3 druhej vety OSP, ktoré neobsahuje žiadne odôvodnenie, nemôže byť považované vo vzťahu k dôvodom uvedeným podriadeným súdom za preskúmateľné.

Absenciu odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti treba považovať za taký jeho nedostatok, ktorý má ústavnoprávnu relevanciu, keďže je v priamej príčinnej súvislosti s ústavou garantovaným právom na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Nesprávny záver o založení miestnej príslušnosti vyjadrený v uznesení nadriadeného súdu totiž nepochybne zakladá dôvod na vyslovenie porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy. Z uvedeného dôvodu musí byť takéto uznesenie všeobecného súdu primerane odôvodnené, a tým aj preskúmateľné.

Sumarizujúc dosiaľ uvedené IV. senát ústavného súdu zastáva názor, že absencia odôvodnenia uznesenia nadriadeného súdu o založení miestnej príslušnosti všeobecného súdu má ústavnoprávnu relevanciu a zakladá dôvod na vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s porušením základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, t. j. rozhodnutie nadriadeného súdu o založení miestnej príslušnosti, ktoré nie je (aspoň stručne) odôvodnené, je z ústavného hľadiska neakceptovateľné a neudržateľné.

I.3.2 Nemožnosť nahradiť absenciu odôvodnenia uznesenia nadriadeného súdu o založení miestnej príslušnosti odôvodnením ústavného súdu

Právnym základom uznesenia sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007, na základe ktorého bola odmietnutá sťažnosť sťažovateľky P., a nálezu sp. zn. III. ÚS 228/06 z 18. októbra 2007, na základe ktorého III. senát ústavného súdu nevyhovел sťažnosti sťažovateľky R., bol záver, že napadnuté uznesenia najvyššieho súdu (ich výroky) sú z vecne procesualnej stránky správne, pričom absenciu odôvodnenia týchto rozhodnutí o určení miestnej príslušnosti nahradili vlastným odôvodnením. IV. senát ústavného súdu sa v tejto súvislosti zaoberal s otázkou, či takýto postup nie je v rozpore so stabilizovanou judikatúrou ústavného súdu a je z ústavného hľadiska akceptovateľný.

Preskúvanie vecnej správnosti výroku uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti, ktorý nie je vôbec odôvodnený, v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje podľa názoru IV. senátu ústavného súdu neprípustný zásah do právomoci všeobecného súdu, keďže ním ústavný súd nahrádza svojim vlastným odôvodnením absenciu odôvodnenia všeobecného súdu a vykonáva pritom činnosť, ktorá je zverená príslušnému všeobecnému súdu. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že uznesenie všeobecného (nadriadeného) súdu o založení miestnej príslušnosti, ktoré neobsahuje žiadne odôvodnenie, sa stáva ústavne konformným až v spojení s rozhodnutím ústavného súdu, prostredníctvom ktorého sa odôvodní jeho vecná správnosť.

Podľa čl. 142 ods. 1 ústavy súdy rozhodujú v občianskoprávných a trestnoprávných veciach; súdy preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon. Tento článok ústavy vymedzuje všeobecnú právomoc súdov (okrem ústavného súdu), ktorá kompetenčne odlišuje súdy od iných orgánov verejnej moci.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 7 ods. 1 a 2 OSP, podľa ktorého v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ o nich podľa zákona nerozhodujú iné orgány, a preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov verejnej moci.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Rozhodovanie o porušení základných práv a slobôd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy patrí do právomoci ústavného súdu. Tomuto konštatovaniu neprotirečí princíp subsidiarity, v zmysle ktorého je právomoc ústavného súdu vo vzťahu k všeobecným súdom limitovaná. V súlade s uvedeným princípom totiž ústavný súd rozhoduje o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd iba v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

V judikatúre ústavného súdu sa taktiež stabilne zdôrazňuje, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09).

K reálnemu uplatneniu právomoci ústavného súdu rozhodnúť o porušení základných práv a slobôd v zmysle čl. 127 ústavy môže vzhľadom na princíp subsidiarity dôjsť len vtedy, ak všeobecný súd alebo iný orgán verejnej moci svojím právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom v konkrétnej veci poruší základné práva alebo slobody, a to až po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov nápravy, ktoré zákon sťažovateľom na ochranu ich základných práv a slobôd účinne poskytuje.

Vzhľadom na uvedené právne názory tvoriace súčasť stabilizovanej judikatúry ústavného súdu zastáva IV. senát ústavného súdu názor, že ak si nadriadený súd nesplní z procesnoprávných predpisov vyplývajúcu povinnosť odôvodniť svoje rozhodnutie o založení miestnej príslušnosti, pričom ústavný súd posudzujúc vecnú správnosť takéhoto rozhodnutia, chýbajúce odôvodnenie všeobecného súdu nahradí svojim vlastným odôvodnením (a teda sám odôvodní vecnú správnosť výroku rozhodnutia všeobecného súdu), zasiahne do právomoci všeobecného súdu a zároveň sa tým dostáva do postavenia (ďalšej) opravnej inštancie v rámci všeobecného súdnictva, čo nezodpovedá jeho ústavnému postaveniu. Preto podľa názoru IV. senátu ústavného súdu nemožno nedostatok (absenciu) odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti nahrádzať (a tým ho aj naprávať) rozhodnutím ústavného súdu odôvodňujúcim jeho vecnú správnosť.

Zovšeobecňujúc uvedený záver považoval IV. senát ústavného súdu za potrebné poznamenať, že ak by ústavný súd pripustil prax, v zmysle ktorej by štandardne nahrádzal absenciu odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti svojim vlastným odôvodnením, tak by neexistoval relevantný dôvod na to, aby odmietal takýmto spôsobom postupovať aj vo vzťahu k iným rozhodnutiam všeobecného súdu, ktoré boli napadnuté sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy z dôvodu ich nedostatočného odôvodnenia.

Dosiaľ uvedenú argumentáciu IV. senát ústavného súdu zhrnul do právneho názoru, podľa ktorého „Uznesenie všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti, ktoré nie je (aspoň stručne) odôvodnené, je z ústavného hľadiska neakceptovateľné a neudržateľné. Ústavný súd Slovenskej republiky nemôže absenciu odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti nahrádzať vlastným rozhodnutím, ktoré odôvodňuje jeho vecnú správnosť.“. Keďže ide o právny názor, ktorý je zásadne odlišný od právnych názorov I. a III. senátu ústavného súdu vyjadrených v konaniach vedených pod sp. zn. I. ÚS 207/07 a sp. zn. III. ÚS 228/06, nemohol IV. senát ústavného súdu bez postupu podľa § 6 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľky.

II.

Podľa § 6 zákona o ústavnom súde senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu.

Vzhľadom na skutočnosť, že IV. senát ústavného súdu v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou (rozhodovaním o sťažnosti vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 57/2012, pozn.) dospel k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného v náleze III. senátu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 228/06 z 18. októbra 2007 a právneho názoru vyjadreného v uznesení I. senátu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007, bol povinný pred rozhodnutím predložiť vec plénu ústavného súdu, aby rozhodlo o zjednotení odchylných právnych názorov podľa § 6 zákona o ústavnom súde.

Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že podľa právneho názoru IV. senátu ústavného súdu:

„Uznesenie všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti, ktoré nie je (aspoň stručne) odôvodnené, je z ústavného hľadiska neakceptovateľné a neudržateľné. Ústavný súd Slovenskej republiky nemôže absenciu odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti nahrádzať vlastným rozhodnutím, ktoré odôvodňuje jeho vecnú správnosť.“

Citovaný právny názor je odchylný od právnych názorov vyslovených v náleze III. senátu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 228/06 z 18. októbra 2007 a v uznesení I. senátu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 207/07 z 23. októbra 2007, a preto IV. senát ústavného súdu navrhol, aby plénum ústavného súdu rozhodlo o zjednotení odchylných právnych názorov senátov tak, že si jeho právny názor osvojí a premietne ho do výroku tohto uznesenia.

Na základe výsledkov diskusie v pléne ústavného súdu sudca spravodajca predložil na hlasovanie upravený návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov senátov ústavného súdu:

„Uznesenie všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti, ktoré nie je primerane odôvodnené, je z ústavného hľadiska v zásade neakceptovateľné a neudržateľné. Ústavný súd Slovenskej republiky by nemal absenciu odôvodnenia uznesenia všeobecného súdu o založení miestnej príslušnosti nahrádzať vlastným rozhodnutím, ktoré odôvodňuje jeho vecnú správnosť.“

Podľa čl. 131 ods. 1 druhej vety ústavy sa plénum ústavného súdu uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov. Keďže s návrhom sudcu spravodajcu v hlasovaní nevyslovila súhlas nadpolovičná väčšina všetkých sudcov, návrh bol zamietnutý (čl. 131 ods. 1 tretia veta ústavy).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. februára 2013